

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

**Vstup dítěte do mateřské školy a jeho připravenost
z rodiny**

Bakalářská práce

Autor: Dagmar Kolomazníková
Vedoucí práce: Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím literatury a pramenů uvedených na konci práce.

V Olomouci dne 15. 3. 2016

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové, Ph.D. za trpělivost, odborný dohled, cenné rady a čas, který mi věnovala při zpracovávání bakalářské práce. Rovněž chci poděkovat respondentům za vstřícnost a ochotu při vyplňování dotazníků. Děkuji také své rodině za pomoc a podporu.

Obsah

Úvod.....	5
1. Rodina v současné společnosti	7
1.1. Rodina jako socializační činitel	7
1.2. Rodina a její vliv na utváření dítěte	8
1.3. Zdravá rodina a principy pozitivní výchovy	9
2. Vývojová období dítěte před vstupem do mateřské školy	11
2.1. Novorozenecké období.....	11
2.2. Kojenecké období.....	13
2.3. Období batolete	14
3. Mateřská škola	18
3.1. Rodina versus mateřská škola	18
3.2. Zlom v životě dítěte - vstup do mateřské školy	19
3.3. Příprava pro vstup do mateřské školy	21
3.4. Role učitele.....	24
4. Pedagogický průzkum.....	28
4.1. Cílová skupina.....	28
4.2. Stanovení problému	28
4.3. Dotazník	29
4.4. Hlavní otázka	29
5. Vyhodnocení získaných informací	30
5.1. Pohlaví respondentů	30
5.2. Věk respondentů.....	31
5.3. Věk dítěte	31
5.4. Výchova k samostatnosti a pravidla v rodině	32
5.5. Shrnutí výzkumu	41
Závěr	43
POUŽITÁ LITERATURA	45
Příloha.....	47

Motto:

Dítě je jako kniha, ze které můžeme číst a do které můžeme psát.

Peter Rosseger

Úvod

Zásadním milníkem ve vývoji osobnosti dítěte je vstup do mateřské školy. Dítě opouští prostředí, které dobře zná, včetně osob, které o ně do této doby pečovaly a vytvářely dítěti bezpečné zázemí. Dítě vstoupí do společnosti nových lidí, bude navazovat nové kontakty, stane se součástí kolektivu. Bude si muset zvyknout na jiný denní řád a odloučení od matky.

Nástup dítěte do mateřské školy se u nás pojí nejčastěji s dosažením třetího a čtvrtého roku, v současnosti je možný nástup dětí do předškolního zařízení i před dovršením tří let. Soustředím se tedy na připravenost 2 až 4letých dětí z rodiny pro vstup do mateřské školy.

Vybrala jsem si toto téma, jelikož v zaměstnání slýchám velice často, od svých služebně starších kolegyně, že děti jsou při nástupu do předškolního zařízení na tom v současnosti daleko hůře, než tomu bylo dříve. Jelikož sama působím v předškolním školství teprve tři roky, rozhodla jsem se v praktické části, metodou kvantitativního výzkumu – dotazníkem, zjistit, jak rodiče děti před nástupem do mateřské školy vychovávají, vzdělávají a připravují na změnu v jejich dosavadním životě.

V teoretické části práce se zaměřím na současnou rodinu ve společenském kontextu a jako prvního vzdělavatele dětí, na vývojové etapy dítěte. Ovlivňování chování a dispozic dítěte výchovou, na předškolní vzdělávací instituce, funkci pedagoga v předškolním zařízení a jeho vztah k rodičům a dítěti. Dále budu pozornost věnovat základním dovednostem, které by mělo dítě při vstupu do mateřské školy zvládat a sociální a emocionální zralosti dětí.

Cílem bakalářské práce je provést průzkum, zda jsou děti na příchod a pobyt v předškolním zařízení dobře připravené z prostředí své rodiny a v čem, a zda vůbec mají problémy a nedostatky. Zejména negativně hodnotí učitelky, vzhledem k minulosti, sebeobsluhu a fyzickou kondici dětí. Dotazníkové šetření jsem sestavila na základě podnětných postřehů zkušených učitelek.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Rodina v současné společnosti

Rodina jako nejvýznamnější sociální skupina ovlivňuje psychický vývoj dítěte. Poskytuje dítěti základní zkušenosti a díky modelovému chování si dítě osvojuje různé sociální signály a vzorce chování. Rodina je citovým zázemím a slouží jako zdroj jistoty a bezpečí. Podílí se na rozvoji pocitů sebedůvěry a sebejistoty. Dítě je utvářeno biologicky a sociálně podle přístupu rodičů k výchově, genetickými předpoklady, motivací. Rodina rozvíjí u dítěte kompetence, které považuje za důležité pro jeho další uplatnění ve společnosti.¹

1.1. Rodina jako socializační činitel

Rodina je základním článkem společnosti, zaručuje kontinuální přenos kulturních hodnot z generace na generaci. Rodina je bezesporu i jedním z nejdůležitějších socializačních činitelů. Má určující vliv na socializaci dítěte, které je v rodině vychováváno.²

Rodiče dítěti přirozeným způsobem předávají kulturní standardy společnosti, jejíž jsou součástí. Jedná se především o jazyk, zvyky, morální hodnoty, v širším slova smyslu také způsoby vnímání, myšlení a jednání, které je pro danou společnost typické, závazné a pokládáno za normální. Tato socializace předškolního dítěte neprobíhá jen v uzavřeném rodinném prostředí, ale je ovlivněna dalšími faktory v rámci sociokulturního kontextu. Dnešní společnost není konstantní, je ovlivňována výraznými společenskými procesy, jako jsou např. globalizace, prolínání kultur apod., tudíž je velice proměnlivá. Kulturní prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, je dynamické a podléhá stálým změnám.³

Pro dítě jako součást společnosti je důležité začlenění a přizpůsobení se okolí, přijímání stále se měnících aktuálních životních podmínek a právě v tom mu pomáhají empatické a intuitivní rodinné vazby v jeho dobře známém prostředí, jímž je právě jen jeho nejbližší rodina.

---

¹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2012, str. 18-19.

² Srov. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2004, str. 119-121.

³ Srov. ŠULOVÁ, L. *Předškolní dítě a jeho svět*. 2003, str. 414-415.

Při nástupu do mateřské školy má dítě možnost srovnání svého jednání s dětmi přicházejících z jiných rodin a kulturních prostředí. Pozoruje a vyhodnocuje chování ostatních dětí a požadavky učitelek, které se mohou lišit od zvyklostí, které si přineslo z vlastní rodiny. Přizpůsobováním se novému prostředí a kolektivu se začleňuje do širší společnosti a získává nové zkušenosti.

1.2. Rodina a její vliv na utváření dítěte

Pro rodiče a jejich děti představuje rodina domov. Zázemí, jež je bezpečným místem poskytujícím soukromí, lásku, kde jsou její členové plně akceptováni. Z rodiny vychází všechny životní aktivity, podpora při vrhání se do nových zkušeností, opora při neúspěchu.⁴

Pro malé dítě má bezpečí rodiny obrovský význam. Dítě, které se učí zejména nápodobou, přebírá vzory chování svých rodičů, učí se první slova, krůčky, zdokonaluje ovládání svého těla a to vše má podpořeno citově vřelým prostředím, vyrůstá ve spokojeného jedince.

Vzájemný vztah mezi rodiči se odráží na fungování celé úplné rodiny. Pokud má vzájemné soužití rodičů trhliny nebo je nefunkční, je to právě dítě vyrůstající v tomto prostředí, kdo tím bývá nejvíce postižen a následky si s sebou může nést celý život. Proto každý pár, který se chystá počít dítě, by si měl uvědomit, že výchova dítěte je nesmírná odpovědnost a běh na dlouhou trať s překážkami. *Předpoklady k dobrému rodičovství má jedinec, který sobě rozumí, je vnitřně stabilní a světu otevřený.*⁵

Rodina je nejdůležitější prostředí, kde se utváří prvotní podněty pro herní aktivity, učení a do budoucna i pracovní návyky. Rodič je pro dítě do tří let středem jeho světa, je nejlepším partnerem pro jeho hru. V tomto období dítě dospělého upřednostňuje i před jinými dětmi.⁶

*Říká se, že matka zasvěcuje dítě do blízkých lidských vztahů a otec do fungování vztahů a dění ve světě.*⁷

---

⁴ Srov. VYMĚTAL, J. *Úzkost a strach u dětí*. 2004, str. 108.

⁵ VYMĚTAL, J. *Úzkost a strach u dětí*. 2004, str. 135.

⁶ Srov. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2004, str. 127-129.

⁷ KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2014, str. 31.

Vztah mezi rodiči a dítětem je v prvním roce života velmi důležitý a je považován za skrytý základ pro všechny zásadní složky lidství. Stálost a kvalita mateřské péče je v kojeneckém období nepostradatelná, protože vytváří a podporuje u dítěte základní jistotu. Posiluje se citová vazba mezi pečující osobou a dítětem. Komunikačním projevem dítěte je v prvním půlroce jeho života úsměv, který, když je okolím opětován a podněcován, se stává silným sociálním kontaktem. Stejně jako první záměrně vydávané zvuky, na které rodiče reagují, jsou základem pro ideální dialog nesoucí znaky vcítění, naslouchání, opětování se vzájemným prožitkem.

Vzájemná symbióza dítěte s pečující osobou a nutná sounáležitost se v druhém půlroce začíná měnit, dítě se začíná „oddalovat“ – začíná reagovat na svoje smysly, prozkoumává zrakem okolí, snaží se dosáhnout na předměty, které vidí a matku mu stačí pouze slyšet.

Kolem prvního roku se začíná dítě projevovat jako osobnost, snaží se ovlivňovat situace v rodině. Tady je nezbytné první nastolení pravidel v rodině, která musí všichni členové dodržovat, aby se povahově dítě zdárně vyvíjelo a nestával se z něho tzv. malý tyran, kolem něhož se vše točí. Jde o začátky důsledného výchovného působení tím, že stanovíme smysluplná pravidla.⁸

1.3. Zdravá rodina a principy pozitivní výchovy

Za „zdravou rodinu“ lze považovat rodinu, kde jsou jasně stanoveny role a mezigenerační hranice. Každý její člen je respektován jako jedinečná osobnost. Jako celek je adaptabilní a tvořivá, umožňuje svým členům nezávislost v myšlení, avšak zároveň ctí sounáležitost a emoční blízkost. Pro správný vývoj malého dítěte je emocionální funkce rodiny nezastupitelná.⁹

Láska je primárním citem, který dítě v rodině při výchově potřebuje. Citovou upřímností a spolu s ní tělesnou blízkostí dávají rodiče dítěti najevo, že je milují i v případě, že něco provedlo. Pro malé dítě je mazlení základem pro utváření jeho vlastní dětské sexuality. Rodiče se musí snažit ve svém dítěti probouzet zdravé sebevědomí tím, že je budou při činnosti povzbuzovat, ocení i námahu bez ohledu na konečný

---

⁸ Srov. KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2014, str. 17-20.

⁹ Srov. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2004, str. 125.

výsledek, své dítě berou vážně, nenadřazují se a nezesměšňují je při neúspěchu. Zadávat svému dítěti jen takové úkoly, které je schopné zvládnout, protože pak je spokojené samo se sebou.

Věnovat dítěti čas ke společným hrám a prožitkům, vzájemné konverzaci, kdy má dítě prostor ke sdělení svých pocitů a rodič pozorně naslouchá, je pro dítě nejen radostí, ale učí se samo naslouchat druhým a empatii. K vývoji dítěte patří také nepřeborné množství otázek typu „proč?“. Správným postojem rodiče by měla být snaha bez vytáček odpovídat, a pokud odpověď nezná, zkusit ji společně s dítětem najít. Tímto přístupem je pak rodič dítěti správným vzorem. Být dítěti dobrým příkladem ve všech životních situacích je prvořadý úkol rodiče. Pro dítě je autoritou, oporou, současně i partnerem a dítě přijímá jeho chování jako model.

Rodiče musí ve vztahu k dítěti vystupovat jednotně i v případě různosti svých názorů se snažit o kompromis. Nastavení pevných pravidel a vymezení hranic v rodinné výchově pomáhají dítěti se lépe orientovat a poskytují mu záchytné body. Jejich akceptací se dítě učí lépe vyrovnávat s životní realitou, zklamáním a vztekem. Nezbytností je důsledné dodržování všech daných zásad, i ze strany rodičů, neústupnost, jednoznačnost. Osobní disciplína má právě zde svou nezastupitelnou roli.

Neoddiskutovatelnou složkou pozitivní výchovy jsou odměny a tresty. Umění vyjádřit uznání a dík, nutnost dodržování slibů jsou pro dítě hnacím motorem v jeho další činnosti a učení se. Kritice je vhodné se raději vyhnout, je lepší se snažit o rozvíjení pozitivního přístupu k chybám. Když už je nutné použít trest, aby měl význam, musí dítě přimět ke správnému chování. V případě pochybení ze strany rodiče je potřeba dítěti ukázat, že se umí omluvit, svou chybu uznat a stejně tak i dokáže odpustit provinění druhého vůči své osobě.¹⁰

Dítě, které je od nejtělejšího dětství vychováváno na základě těchto principů, je pro vstup do mateřské školy sociálně velice dobře připraveno. Umí a nebojí se komunikovat s učitelkami, přijme svou sociální roli, v novém prostředí se lépe adaptuje.

---

¹⁰ Srov. WEIKERT, A. *Výchova dítěte: Osvědčené rady a řešení pro rodiče a děti každého věku*. 2007, str. 72-126.

2. Vývojová období dítěte před vstupem do mateřské školy

Každý člověk od svého narození prochází vývojem v podstatě až do své smrti. Každá etapa života přináší něco nového podporováno učením a zráním člověka, což jsou dva základní vzájemně provázané procesy psychického vývoje.

Vývoj je proces evolučních změn tělesných, duševních a sociálních znaků člověka v průběhu jeho individuálního života. Tyto změny spolu navzájem vnitřně souvisejí.¹¹

Člověk prochází čtyřmi hlavními oblastmi psychického vývoje:

- Biosociální vývoj – jde o proměny spojené s tělesným vývojem, utváření si postojů k vývojovým etapám a faktorům, které je ovlivňují
- Kognitivní vývoj – zahrnuje procesy podílející se na lidském poznání
- Psychosociální vývoj – je charakterizován utvářením osobnosti, budováním mezilidských vztahů
- Emoční vývoj – projevuje se změnami v prožívání emotivních situací.

Tento proces charakterizující vývoj člověka je nezvratný a zákonitý. Obecně je podmíněn zevnitř i zvenčí a spěje v dětském období od méně dokonalého k dokonalejšímu. Největší vývojový skok je zaznamenán právě v období předškolním. Během této vývojové epochy se objevují kritická neboli senzitivní období. Jedná se o dobu, která je nepříhodnější pro rozvoj určité funkce právě přijímanými podněty. Pokud v tomto citlivém období nedojde k dosažení požadované úrovně daného typu chování, může se stát, že se již později nemusí plně vyvinout. V předškolním období jde hlavně o psychomotorický vývoj, rozvoj intelektu a osvojení si jazyka.¹²

2.1. Novorozenecké období

Ve vymezení novorozeneckého období lze nalézt mezi jednotlivými odborníky nejednotnost. Jeho délku udávají různě od narození do čtyř až osmi týdnů života dítěte. Dítě přichází na svět vybaveno vrozenými reflexy, většina však do třetího měsíce vymizí a jsou nahrazeny již jakýmsi vzorci chování, které souvisí s jednou

---

¹¹ ŠIKULOVÁ, R. a kol. *Kapitoly z předškolní pedagogiky*. 2005, str. 9.

¹² Srov. ŠIKULOVÁ, R. a kol. *Kapitoly z předškolní pedagogiky*. 2005, str. 9-11.

z nejdůležitějších schopností novorozence, a tou je učení. Je v úzké součinnosti se zráním, jedno předpokládá druhé a zdokonalováním dochází ke změnám v mozku a jeho základnímu formování.¹³ V prvních měsících se ještě utváří mozek dítěte, vznikají nová spojení nervových vláken a buněk reagující na podněty, které k nim přicházejí, proto je prioritou v novorozeneckém období podporovat všechny smyslové oblasti.

Od svého narození je dítě individuálním človíčkem, který je hoděn lásky, respektu a úcty. Přijetí tohoto faktu je základní kámen pro budoucí výchovu dítěte. V prvním měsíci je dítě spíše uzavřené do sebe, snaží se o uspokojení svých základních potřeb, dominuje spánek.¹⁴ Jde o tzv. období normálního autismu.

Ve druhém měsíci začíná dítě vyžadovat kontakt s matkou, objevují se první „herní“ prvky, vyvolávané rodiči, jako jsou doteky, hlazení, laškování. Přichází fáze normální symbiózy, matka a dítě tvoří nerozlučný systém. Dítě chápe sebe jako součást matky. V tomto období je nejdůležitějším aspektem výchovy kontakt s matkou, výměna signálů a komunikace, která musí být vzájemná.¹⁵ V době, kdy novorozenec nespí, je pro jeho správný rozvoj nezbytné trávit čas se členy rodiny. Kromě kontaktu s matkou a přirozených podnětů, musí dítě slyšet a vnímat lidské hlasy, ovlivňuje to velkou měrou jeho pozdější vývoj řeči a vyjadřování.

Předpoklady pro normální duševní vývoj dítěte jsou především normální průběh těhotenství a porodu, genetické zatížení rodiny a dobré podmínky k uspokojování biologických a psychických potřeb rodiny. Je potřeba nalézt optimální intenzitu péče. Novorozenec by si díky péči blízkých měl upevnit citové reakce, které budou mít na jeho další orientaci a prožívání pozitivní význam. Jeho spokojenost se později zúročí při projevech důvěry a lásky, kdežto dlouhodobá nespokojenost a špatná péče se může odrazit v posilování vzpurnosti, zlosti a strachu.¹⁶

---

¹³ Srov. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2004, str. 30-32.

¹⁴ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 28-30.

¹⁵ Srov. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2004, str. 32-35.

¹⁶ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 31-34.

2.2. Kojenecké období

Kojencem je dítě nazýváno v době od 2 do 12 měsíců. Zásadní význam má v tuto dobu pro dítě každá bezprostřední stimulace. Těsná vazba na rodinu, psychické a tělesné projevy jsou základní charakteristikou pro tuto část života dítěte. Po období normální symbiózy začíná dítě postupně vnímat okolí, matku odlišuje od jiných lidí, jde o tzv. proces diferenciacie, který je startem pro individuaci – proces separace. Dítě prozkoumává okolí, tělo matky a vlastní tělo. Kolem osmého měsíce se ještě obvykle projevuje úzkost, strach z cizích lidí, která však během dvou měsíců ustoupí. Záleží na vzájemném navázání dítěte s matkou nebo pečující osobou, individuálním utváření osobnosti jedince a zděděných dispozicích.

Piaget kojence zahrnuje ve své teorii do senzomotorického období. Podle něho je právě toto senzomotorické období, kdy je kvalita smyslů a lokomotorika v největším rozvoji, těžištěm kognitivních dovedností.¹⁷ S postupným rozvojem všech funkcí je pak na konci kojeneckého období dítě schopno vlastní aktivitou uspokojovat svou zvědavost. Postupně se rozvíjí všechny pohyby, od koordinace, hrubé a jemné motoriky tak, jak dozrává centrální nervová soustava, až k funkčním hrám.

V součinnosti s rozvojem pohybových schopností se zvyšuje úroveň funkcí poznávacích, narůstá potřeba kvalitnějších prožitků a začíná se u dítěte probouzet sebeuvědomění. Kojenec se začíná lépe orientovat v prostředí díky širšímu zapojování smyslů, zpočátku především zraku a sluchu, začíná vnímat tvary a prostor. Rozvíjí se pozornost, prodlužuje se doba soustředění se a experimentování na úkor spánku.

Vývoj řeči obsáhne všechna předřečová stádia od křiku, kterým si dítě vynucuje pozornost, přes broukání, žvatlání až k prvním smysluplně vysloveným slovům.¹⁸ Hlavním prostředkem komunikace dítěte jsou však emoční projevy. I když se dítě učí rozlišovat specifické řečové zvuky. Paměť se v kojeneckém věku rozvíjí především implicitní, až na konci etapy se vyvíjí schopnost uchovávat různé poznatky, tedy explicitní deklarativní paměť.¹⁹

V duševním vývoji mají citové procesy a asociace zásadní význam. Kladné a záporné prožitky jsou pro kojence zkušeností a ovlivňují další rozvoj postojů a chování dítěte vůči svému okolí, lidem i věcem. V této fázi vývoje je prioritou zabezpečit dítěti

¹⁷ Srov. ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2004, str. 50.

¹⁸ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 35-40.

¹⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. 2005, str. 98-99.

dostatek klidného spánku, optimální přísun kvalitních podnětů, sociální kontakt je nutný pro správný duševní rozvoj. Laskavost by neměla chybět při žádném kontaktu s dítětem. Pilířem pro utváření radostné nálady jsou hravé podněty, které dítě motivují ke kontaktu s blízkými osobami.²⁰

2.3. Období batolete

Dítě je nazýváno batoletem ve věku od 1 roku až do 3 let. V této vývojové epoše bývá dítě egocentrické a na negativní podněty reaguje bouřlivými afekty. Pro pohodový duševní vývoj dítěte, rozsah poznání, prožívání, růst sebeuvědomování a následně sebedůvěry má hlavní roli atmosféra prostředí, ve kterém dítě žije, vzájemná symbióza prvních zážitků a zkušeností.²¹

Ve druhém roce života se vytváří u dítěte vědomí domova a rodinné identity. Dítě nejdříve vnímá příslušnost k lidem, se kterými žije, dávají mu pocit bezpečí, teprve potom si s těmito osobami spojí věci, které je obklopují a prostředí, ve kterém se pohybují a věci k němu náležející. Domov je pak pro batole po matčině náruči další jistotou bezpečí.²²

Rozvíjí se především poznávací a motorické funkce, proto by se dítěti nemělo bránit v samostatném prozkoumávání prostředí, samozřejmě s ohledem na bezpečnost. Projevují se první náznaky symbolického myšlení dítěte tím, jak si začíná kontrolovat své pohyby. Přejíždí zvolna od funkčních her, spíše sloužícím k procvičování lokomočních a manipulačních dovedností, k imaginárně-emotivním aktivitám a jednoduchým námětovým hrám.²³ Základem je nápodoba. V případě senzomotorické nápodoby jde o napodobování přítomné předlohy (např. pohyb ruky). Dalším stupněm je tzv. oddálená nápodoba, ke které dochází bez přítomnosti předlohy. Dítě přehrává většinou chování dospělých ve svém okolí s určitým časovým odstupem, nějakým svým napodobivým gestem. Oddálená nápodoba je počátkem představivosti dítěte.

---

²⁰ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 47.

²¹ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 48.

²² Srov. MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. 2015, str. 68-69.

²³ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 49.

Představivost lze nazvat základní funkcí pro vývoj pozdějšího jednání. Dále přichází období symbolických her. Dítě při svém napodobování začíná používat předměty, jež jsou určitými symboly jevu, který dítě přehrává.²⁴ Tyto fiktivní hry plní svým charakterem mnoho důležitých funkcí. Jsou průpravou k dosažení rozumově-poznávacích kompetencí pro volní procesy. Duševně hygienická funkce spočívá ve znovuprožití a harmonickém přehrávání zážitků jednoduchou formou dramatizace. Naplňují se všechny funkce představivosti, která se v batolecím období postupně rozvíjí. Imaginace je velice živá až nekontrolovatelně, vede i k tomu, že ji děti zaměňují se skutečností. Dítěti se utváří samostatný vnitřní duševní život, má stále bohatší fantazii a propracovanější námětové hry.²⁵

Po druhém roce se začínají objevovat počátky kresby. Dá se chápat jako přechod mezi hrou a obraznou představou, která je zvnitřněnou nápodobou, ta podněcuje vznik mentální představy, z níž se vyvíjí myšlenka.

V kontextu s nápodobou dochází k učení jazyka. Řeč je prostředkem kontaktu s okolím, je mnohem účinnější než nápodoba. Prostřednictvím komunikace získává představivost větší vliv, opírá se o jazykové znaky.²⁶

Řeč se vyvíjí postupně. Zpočátku dítě lépe reaguje na intonaci řeči než na samotný význam sdělovaného. Slovní zásoba se vyvíjí od označení jednotlivých věcí a bytostí, rozšiřuje se o používání přídavných jmen a sloves. Poté začíná dítě skládat jednoduché věty, které zprvu bývají agramatické, mezi druhým a třetím rokem se začíná blížit řeči gramaticky správné a používat správný slovosled. Běžné je šišláni, ráčkování a další nedokonalosti řeči.²⁷

Vývoj řeči úzce souvisí se sociálními a motorickými dovednostmi dítěte. Při nástupu dítěte do mateřské školy je vhodné, aby se umělo jazykově vyjádřit. Zkušenosti ukazují, že nedostatečná komunikace snadněji podnítl agresivní projevy v kolektivu. Podpora rozvoje řeči je zásadní pro dobrý emoční a sociální vývoj dětí, obzvláště pokud mají problémy s jazykovým vyjadřováním. Tady je pak na místě odborná logopedická péče.²⁸

---

²⁴ Srov. PIAGET, J. a INHELDER, B. *Psychologie dítěte*. 2014, str. 47-49.

²⁵ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 49.

²⁶ Srov. PIAGET, J. a INHELDER, B. *Psychologie dítěte*. 2014, str. 49-51.

²⁷ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 51-52.

²⁸ Srov. PFEFFER, S. *Rozvíjíme emoce dětí*. 2003, str. 27-28.

Myšlení se odvíjí od povrchních vjemů v průběhu konkrétní činnosti. Realitu ve vědomí batolete nahrazují symboly, se kterými už umí pracovat, ale neumí poznané zobecňovat, nepropojí si znalosti, vše je zatím jen útržkovité, bez možnosti spojení do širších souvislostí. Rozvoj poznání je stále v přitažlivých manipulačních hrách a činnostech, kdy dítě zpřesňuje své pohyby, zvyšuje rychlost vykonávaných pohybů.

Vnímání je v tomto věku převážně schematické, dítě neanalyzuje to, co vidí. Pozornost a doba soustředění u hry se se zvyšujícím věkem prodlužuje. Úmyslná pozornost je však nestabilní, převládá těkavost, je potřeba ji pomocí pokynů navádět. Paměť zatím funguje na bezděčném a mechanickém vštěpování a vybavování. Délka uchování v paměti batolete závisí na vyspělosti duševního dění (představivosti, kvalitě vnímání, uplatňování znaků apod.).

U batolat se tvoří základ duševního dění, a tím je emocionalita, s ní jde ruku v ruce utváření náklonosti k určité osobě a díky ní se začínají objevovat projevy žárlivosti. Nezastupitelný je tzv. citový trénink jako fyzické odloučení od matky. Toto odloučení i krátkodobé má obecně známý průběh. Jsou pojmenovány tři základní fáze odrážející separační reakci:

- Fáze protestu
- Fáze zoufalství
- Fáze odpoutání²⁹

Podstoupení tohoto „tréninku“ je důležitou součástí přípravy dítěte pro vstup do mateřské školy.

K období vývoje batolete patří ne příliš oblíbené období u pečujících osob, a to období egoismu, negativismu a vzdoru, kdy u dítěte dochází k posilování sebeuvědomování se tzv. jáství. Tehdy je dítě velice citlivé na vnější hodnocení, a protože je přejímá nekriticky do osobního sebehodnocení, je potřebné, aby rodiče své postoje pečlivě zvážili a pochvalu s káráním používali se zdravým rozumem. Výchovné chyby tohoto úseku batolecího věku mohou v pozdější době způsobit problémy v sebedůvěře dětí. S rozvojem vůle dítěte se začínají objevovat první střety s blízkými osobami, jedná se o období vzdoru.

---

²⁹ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 50-58.

A tady přichází na řadu opět důsledný a chápající rodič, který by měl dítě určitým způsobem vést a motivovat, aby nedocházelo ke zbytečným konfliktům.³⁰

V období po dosažení jednoho roku dítěte přichází vhodná doba k zavádění prvních pravidel a hranic do výchovy. Vzдор pomáhá dítěti utvářet vlastní osobnost, proto potřebuje uvedené hranice a pravidla. Dítě by se mělo začít učit, co znamená „ne“ vyřčené rodičem v dané situaci. Rodiče musí děti naučit sebeovládání a vědomému řízení vlastního jednání. Výchova k disciplíně pomáhá dítěti v dalším životě pochopit normy společnosti, uvědomovat si vlastní svobodu, vzít na sebe zodpovědnost.³¹

---

³⁰ Srov. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 2000, str. 59 – 60.

³¹ Srov. BACUS, A. *Vaše dítě ve věku od 1 do 3 let*. 2009, str. 22, 44.

3. Mateřská škola

Mateřská škola je institucí předškolního vzdělávání. Tento počáteční stupeň veřejného vzdělávání je, podle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, řízen požadavky a pokyny MŠMT. Vzdělávání v mateřských školách by mělo být, dle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, pro děti podnětné, s bohatým obsahem, zajímavé a poskytovat zaměstnání dětí přirozeným dětským způsobem. Při vzdělávání v mateřské škole je třeba brát ohled na vývojová specifika jednotlivých dětí. Děti musí být ze strany učitele respektovány jako osobnost s přihlédnutím k jeho zájmům a individuálním potřebám. Důraz je kladen na kvalitní spolupráci, soužití a vztahový rozvoj v dětské skupině.³² V souladu s RVP si jednotlivé školy vytváří vlastní Školní vzdělávací programy, na jejichž základě si pak v každé třídě učitelky vypracují Třídní vzdělávací program. V současnosti je snahou většiny mateřských škol zapojit do spolupráce i rodiče dětí.

3.1. Rodina versus mateřská škola

Rodina je pro dítě v ní žijící subjektivní jednotkou, která má určité tradice, stanové normy a požadavky, kulturní zaměření. Svým osobitým způsobem její členové projevují své city a afekty a ostatní členové na ně reagují podobným způsobem a intenzitou.

V mateřské škole je dítě postaveno do role, kdy se učí své city či afekty vyjadřovat slovně, vstupuje do nových forem konfliktů, které musí na základě podnětu učitelky řešit. Musí si také zvykat na absenci tělesných citových projevů (mazlení, chování...), vše se většinou odehrává v rovině komunikační.

Na dítě jsou v novém prostředí kladeny velké nároky a očekává se od něho spousta nových dovedností. Musí se naučit orientovat ve velké skupině dětí a neznámém prostoru, psychicky se srovnat s životní změnou, začlenit se do skupiny a pochopit vztahy, které se utvářejí mezi jednotlivými dětmi, různé reakce dětí a učitelky v určitých situacích, zvyknout si na hluk. V neposlední řadě se také vyrovnat s denním režimem, který je ve školce zaběhnutý a s více než půldenním odloučením od matky.³³

---

³² Srov. KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet.* 2014, str. 101.

³³ Srov. JEŘÁBKOVÁ, B. *Mateřská škola jako životní prostor I.* 1993, str. 157.

Dítě se v mateřské škole dostává do situace, kdy je „jedním z mnoha“ a ve skupině musí o svůj post bojovat, musí se snažit prosadit. Tato zkušenost je pro něj nová, protože v rodině má své pevné místo a pozornost si vydobývat nemusí.

Důležité je pro dítě postupné začleňování a sžívání se se skupinou, aby neprožívalo stresové situace. Hodně záleží na dovednostech učitelky, která by dítěti měla se sociálním začleněním pomoci. Při začleňování nově příchozích dětí jsou vhodné věkově heterogenní skupiny. Nové dítě lépe odolává strachu a nejistotě z odloučení od rodiny, když kolem sebe vidí děti již sžité s prostředím a kolektivem v mateřské škole, tudíž spokojené a usmívající se.

Další velká změna je v procesu učení. V rodině není časově omezeno, co a kdy musí dítě zvládnout, jde o spontánní otevřený proces, který určují zvyky, sociální a materiální situace rodiny. Kdežto v mateřské škole je forma vzdělávání již více méně pevně stanovena a podřízena vzdělávacímu programu dle zaměření předškolní instituce. Dítě je srovnáváno s vrstevníky a rodiče spolu s učitelkami již pozorují odlišnosti u jednotlivých dětí. V rodině toto srovnání rodiče většinou nemají.

Rozdílné a zpočátku matoucí mohou být pro dítě nastupující do mateřské školy požadavky a normy, jiné výchovné principy, než které fungují v jeho rodině a bylo na ně zvyklé. Tady je na místě dohoda a spolupráce výchovných subjektů – učitelky a rodičů, aby se předcházelo výchovným problémům.³⁴

3.2. Zlom v životě dítěte - vstup do mateřské školy

Pro dítě je nástup do mateřské školy prvním velkým zlomovým okamžikem v jeho dosavadním životě. Ale nejen pro dítě i pro jeho matku popř. rodiče je to stresová situace, protože své dítě předávají na delší část dne do péče někomu jinému.

Někteří rodiče se uchylují k nabízení různých dárečků, které dítěti koupí, když nebudou ráno plakat a budou hodné. V tomto případě mohou děti začít školku chápat jako něco zlého, co je nutné kompenzovat dárkem.

Významnou roli u dětí hraje „fenomén“ strach, který může být spojen s předchozí špatnou zkušeností z odloučení již v rodině. Proto je nutné ze strany rodiny dítě na vstup do mateřské školy dobře připravit.

---

³⁴ Srov. JEŘÁBKOVÁ, B. *Mateřská škola jako životní prostor I.* 1993, str. 151-155.

Tuto nelehkou životní situaci zmapoval v Bavorských mateřských školách Dr. Martin R. Texter a rozděluje vyrovnávání se dítěte i rodičů se vstupem do mateřské školy do pěti rovin, které tento proces charakterizují:

1. Změna identity

Dítě se postupně osamostatňuje a vnímá se jako starší a důležitá součást skupiny v mateřské škole, definuje samo sebe. Rodič začíná pozorovat tyto změny a měnící se potřeby dítěte, být začleněno do skupiny a prožívat nové zážitky.

2. Nová role

Dítě začíná zvládat více své chování, stává se samostatnějším, učí se lépe ovládat své emoce. Toto období je náročné z hlediska mnoha konfliktů, které učí i rodiče, že jejich dítě je osobnost, na jejímž utváření má svůj podíl i skupina v mateřské škole.

3. Změněné vztahy

Rodiče musí změnit svůj postoj k dítěti jako autonomní a nezávislé osobě, utvářejí se nové vztahy také k učitelům, rodičům ostatních dětí a dětí mezi sebou navzájem.

4. Střídání dvou oblastí života během dne

Pravidelná změna fungování dítěte v domácím prostředí, které je benevolentnější a ve školce, kde jsou nastavena přesná pravidla, denní režim a také jiné sociální situace, silně působí na psychiku dítěte. Z tohoto důvodu je důležitá vzájemná spolupráce mezi rodiči a učiteli, aby pro dítě tyto změny byly co nejméně stresující.

5. Silné emoce

Každá větší životní změna je provázena emočním vypětím. V případě odchodu dítěte z bezpečného „hnízda“ do neznámého prostředí, to platí dvojnásob. Emoce prožívají i rodiče, kteří mají obavy, zda jejich dítě nepřítomnost rodičů zvládne. Proto je důležitá oboustranná příprava ke zvládnutí tohoto životního předělu. Učitel hraje ve všech těchto situacích klíčového profesionálního prostředníka a společníka, který má mírnit negativní dopady.³⁵

Zhoršený průběh nástupu do mateřské školy může dítě prožívat zejména, pokud je jedináček. Tehdy bývá vztah mezi matkou a dítětem zvlášť intenzivní a samostatnost dítěte může být poměrně omezená. Kolikrát je to právě příliš fixovaná matka, která brání dítěti v rozvoji, odmítá vnitřně mateřskou školu a nevědomky vlastně sama ztěžuje dítěti přechod, jelikož dítě to z jejího chování vycítí.

---

³⁵ Srov. www.kindergartenpaedagogik.de

Ve své nukleární rodině je dítě fixováno na rodiče, popř. sourozence, proto je nutné dítě postupně na odloučení připravovat, aby neprožívalo strach vyvolávaný z nejistoty z odloučení, z nového prostředí a také ostatních dětí. Při socializaci dítěte do širšího okolí pomáhá zejména možnost poznávat styl rodinného soužití v jiných rodinách, krátkodobá odloučení dítěte od matky. Pobyt dítěte postupně i bez matky prodlužovat např. u prarodičů a s přespáním, umožňovat dítěti styk a společné hry s jinými dětmi a v neposlední řadě zvyšovat požadavky kladené na dítě v oblékání, sebeobsluze, zvládnutí hygieny, udržování pořádku apod.³⁶

3.3. Příprava pro vstup do mateřské školy

Žádná závazná kritéria pro to, co musí dítě před nástupem do institucí předškolního vzdělávání umět, nejsou stanovena. Je vhodné, aby si dítě osvojilo jisté životní praktiky, které mu přechod pomohou zvládnout. Jedná se především o základy sebeobsluhy, hygieny, nezbytná je i určitá sociální zralost.

V současnosti mají rodiče možnost zvolit si pro své dítě zařízení, které nejlépe odpovídá jejich přesvědčení, životnímu stylu rodiny nebo povaze a zaměření dítěte.

Podle zřizovatele dělíme mateřské školy na:

- veřejné
- soukromé
- církevní

Od roku 1990 fungují u nás mateřské školy s alternativními programy:

- Waldorfská mateřská škola
- Mateřská škola Marie Montessori
- Daltonská mateřská škola

a tzv. moderní alternativy:

- Mateřská škola s programem Začít spolu
- Mateřská škola s Programem podpory zdraví
- Lesní mateřské školy³⁷

---

³⁶ Srov. JEŘÁBKOVÁ, B. *Mateřská škola jako životní prostor I.* 1993, str. 150.

³⁷ Srov. KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet.* 2014, str. 86-87.

Waldorfská pedagogika vychází z filozofie Rudolfa Steinera a je založena na antroposofických základech. Stěžejní pro vzdělávání jsou sedmileté fáze vývoje jedince, které se váží ke třem základním částem antroposofie a to fyzické, duševní a duchovní. Předškolní vzdělávání se soustředí u dítěte na smyslové vnímání, vychovává uměním. Důraz se klade na citový prožitek z konané činnosti a spoluúčast. Pedagogická práce je rozdělena do tzv. epoch, děti se učí přímou činností, hrou a prací. Prioritou je rozvíjení dětské fantazie, přirozený a harmonický vývoj dětí prostřednictvím volné hry, eurytmie, tvořivých činností v láskyplném, přirozeném, bezpečném prostředí. Spolupráce s rodinou je v této pedagogice samozřejmostí, rodiče se účastní oslav, obřadů a tradic, jsou do aktivit svých dětí spolu s mateřskou školou automaticky zapojováni.³⁸

Montessori pedagogika vychází z využití vnitřních možností dítěte na základě tzv. senzitivních fází. Učitel reaguje na citlivá období dítěte, vede děti ke svobodě volby, respektu k sobě i okolí. Používání speciálních pomůcek, uzpůsobení obsahu práce a prostředí, má dítěti pomoci se efektivně rozvíjet a sebeutvářet. Motto této pedagogiky je „pomoz mi, abych to dokázal“. Dítě experimentuje a rozvíjí si analytické myšlení pomocí originálně uspořádaného prostředí do odlišných oblastí a didaktických pomůcek. Dítě tak vlastně pracuje samo na svém zdokonalení v jazyce, matematice, praktickém životě, umění, poznávání přírody.³⁹

Daltonský program je založen na třech složkách. Vede děti k zodpovědnosti, svobodě, samostatnosti a spolupráci. V předškolních institucích učitelka vychází ze zájmu dětí a aktuálních situací, děti si hrají a učí se pracovat nejdříve ve skupinkách, kde mají oporu kamaráda a později samostatně a plní úkoly většinou podle týdenních plánů. Tento přístup rozvíjí jejich iniciativu a chuť pracovat. K dispozici mají různé materiály a pomůcky, které podněcují jejich samostatnost a kreativitu. Učitelka je v roli pozorovatele, podněcuje vzájemnou komunikaci, nehodnotí negativně, pozitivně hodnotí snahu dětí.⁴⁰

Mateřská škola Začít spolu má program zaměřený na výchovu ke zdravému zájmu o učení, individuální přístup ke každému dítěti. Vychází z modelu rozvíjejícího osobnost.

---

³⁸ Srov. PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 2001, str. 38-41.

³⁹ Srov. EICHELBERGER, H. *Montessoriovská pedagogika*. Komenský r. 128 č. 2. 2003, str. 8-12.

⁴⁰ Srov. WENKE, H. a RÖHNER, R. *At' žije škola. Daltonská výuka v praxi*. 2000, str. 19-22, 43.

Podporuje děti, aby byly schopny přijímat změny a aktivně na ně reagovaly. Hlavní je snaha o dosažení samostatnosti u dětí, podněcuje se jejich volba. Důraz je kladen na důvěru, respekt a úctu k dítěti. Děti mají k dispozici tzv. centra aktivit, kde rozvíjí své poznání hrou. Učitelka plánuje práci, samozřejmostí je účast rodin na spolupráci při různých aktivitách a neformálních akcích.⁴¹

Mateřská škola s Programem podpory zdraví speciální český projekt se orientuje na vedení dětí ke zdravému životnímu stylu, správným návykům a duševní hygieně, k tělesné, duševní a společenské pohodě. Prostředky vzdělávání jsou především spontánní hra, která má pomáhat dítěti rozvíjet se po všech stránkách, dostatek spontánního pohybu. Učitelky podporují sociální klima založené na důvěře, úctě a empatii.⁴²

Lesní mateřské školky jsou umístěny v přírodním prostředí, děti jsou stále venku. Jejich mottem je „s dětmi venku za každého počasí bez zdí a plotů“ Zaměstnáním jim je příroda sama, kterou vnímají všemi smysly. Je rozvíjeno učení prožitkem, práce s přírodními materiály, posilování fantazie a kreativity. Přínosem je pozitivní vztah k přírodě. Děti se učí odpovědnosti k sobě i k druhým, sžívání se skupinou v rovněž pomoci.⁴³

Rodiče mají v dnešní době mnoho možností pro získání informací o jednotlivých typech mateřských škol. Mohou mateřské školy osobně navštívit, bližší informace zjistit ze školních vzdělávacích programů, od učitelů, ale i rodičů, jejichž děti již danou mateřskou školu navštěvují. Dnes bývají samozřejmostí webové stránky, které rodiče informují o provozních záležitostech, akcích, které školka připravuje, nebo se již konaly apod. Nejdůležitější však stále zůstává osobní kontakt, proto je vhodné, aby školka měla vypsaný i konzultační hodiny pro rodiče. Rodič, který zná své dítě nejlépe, musí mít na

---

⁴¹Srov. GARDOŠOVÁ, J. a kol. *Začít spolu: Metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. 2012, str. 11-12.

⁴²Srov. KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2014, str. 232-234.

⁴³Srov. KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2014, str. 235 - 237.

zřeteli, že právě správný výběr mateřské školy bude mít také vliv na adaptaci dítěte v novém prostředí.⁴⁴

3.4. Role učitele

Učitelka MŠ je zpravidla prvním člověkem, se kterým se dítě opakovaně setkává mimo jeho domov a svět, ve kterém dosud žilo. S učitelkami je dítě poměrně dlouhou denní dobu, i přes kolikrát vyjadřovaný nesouhlas. Učitelka je osobou pomáhající dítěti přivykání na nové prostředí, nový denní režim, ulehčuje mu přijímání sociálního okolí, je mu pomocníkem a rádcem v jeho rozvoji po stránce kognitivní, psychomotorické a emocionálně sociální.⁴⁵

Učitelka mateřské školy je činitelem, který aktivity dítěte a své činnosti s dítětem v mateřské škole iniciuje, kdo sleduje jejich účinnost na dítě a kdo je vyhodnocuje. A činnosti, které vykovává právě na základě svých zkušeností, vzdělání, kvalifikace, jsou profesními činnosti učitele MŠ.⁴⁶

Požadavky na odbornost učitelek mateřských škol jsou zahrnuty v Rámcovém programu pro předškolní vzdělávání. Zahrnují nutnost prohlubování psychologického a pedagogického vzdělání v dalších oblastech potřebných pro kvalifikovanou výuku v mateřských školách. V současnosti se do popředí dostávají i stále aktuálnější témata poplatná době, ve které žijeme. Začleňování dětí imigrantů, partnerská spolupráce s rodiči, zvládání konfliktů, komunikační dovednosti a pedagogicko-psychologická diagnostika. Učitelka by měla mít povědomí o výživě a jejich souvislostech s vývojem dětí předškolního věku, umět stimulovat citový vývoj dítěte a rozvíjet sociální dovednosti dětí.⁴⁷

Pro dítě je přechod, ze zpravidla liberálního přístupu k výchově v rodině k systematickému vzdělávání v instituci, velkým zlomem a právě učitelka mu v tomto svém chápavém přístupu a podporou pomáhá. Dítě má zpravidla v oddělení dvě učitelky. Je nesmírně důležité, aby u nich bylo edukační působení na děti jednotné,

---

⁴⁴ Srov. LAŽOVÁ, L. *Mateřská škola komunikuje s rodiči. Výměna informací, řešení problémů.* 2013, str. 21–30.

⁴⁵ Srov. BURKOVIČOVÁ, R. *Obtížnost profesních činností v učitelství pro mateřské školy.* 2013, str. 15-16.

⁴⁶ BURKOVIČOVÁ, R. *Obtížnost profesních činností v učitelství pro mateřské školy.* 2013, str. 7.

⁴⁷ Srov. MERTIN, V. a GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy.* 2015, str. 10.

vzájemně se doplňující. Stejně tak se musí učitelka jevit jako odborník v metodické, poradenské a konzultační činnosti směrem k rodičům dětí. Ke zvyšování odbornosti slouží soustavné a cílevědomé vzdělávání, které je pro práci učitelek nezbytné a odráží se v kvalitě jejich práce.

Individualita učitelky je nezaměnitelná. Jde o osobní vlastnosti, její vztah k dítěti a jeho rodičům, pedagogický takt, přístup k řešení konfliktních situací, způsob verbálního a nonverbálního projevu, projevy emocí a jejich intenzita. Učitelka musí dítě odpovědně a odborně rozvíjet v souladu s tím, jak poznává jeho potřeby, s vysokou mírou porozumění a láskou k dítěti.⁴⁸

Důležitým úkolem učitelky je pomoci přichozímu dítěti s adaptací v novém prostředí mateřské školy, rozvíjet ve třídě příznivou atmosféru emoční, záměrně a cílevědomě pracovat na rozvoji vztahů mezi dětmi. S tímto začleňováním je bezesporu úzce spojena spolupráce s rodiči dětí a také v této rovině budování dobrých vztahů. Rodiče jsou pro učitelku mateřské školy sociálními partnery a de facto prvními učiteli svého dítěte. Učitelka navazuje na tyto základy dané dítěti z rodiny a jejím úkolem, z pozice profesionála, je rozvoj dítěte v rovině instituce společenské.⁴⁹

Učitelka musí dítě přijmout bez výhrad a předsudků, s porozuměním, při své práci má používat nedirektivní přístupy a způsoby jednání, mezi něž patří:

- akceptace - vzájemné pochopení všech zúčastněných - rodičů, dětí, kolegyň, které vytváří pozitivní klima
- empatie – vcítění se do prožitku druhého, vnímání rozpoložení člověka v dané chvíli
- autenticita – přirozené chování bez přetvářky ve svých projevech, člověk je transparentní, druhý mu lépe rozumí.

Učitelka musí umět aktivně naslouchat, vést empatický rozhovor, vhodně ovládat neverbální komunikaci, kterou na děti při vzájemném kontaktu působí a děti jsou na ni velice citlivé.

Učitelka zejména při adaptaci nových dětí musí citlivě a objektivně vyhodnocovat zpětné reakce dětí. Napovídají o tom, zda byl zvolen optimální přístup

---

⁴⁸ Srov. BURKOVIČOVÁ, R. *Obtížnost profesních činností v učitelství pro mateřské školy*. 2013, str. 16-19.

⁴⁹ Srov. MERTIN, V. a GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2015, str. 25-26.

k dítěti nebo zda je potřeba něco změnit. Učitelky vytváří klima třídy, které se pak odráží na veškeré činnosti a výstupech svěřené skupiny dětí.⁵⁰

---

⁵⁰ Srov. KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet.* 2014, str. 110-150.

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Pedagogický průzkum

V praktické části práce jsme zvolily pro zjišťování potřebných skutečností pedagogický průzkum. Pro naše účely jsme vybraly kvantitativní formu zjišťování dat, a to metodu dotazníku. Umožňuje oslovit velký počet respondentů, kdy není potřeba sbírat podrobné informace. Sběr dat probíhá poměrně rychle a ekonomicky. Promyšlenost a vhodná formulace otázek přispívá ke snazší interpretaci získaných výsledků. Otázky jsme formulovaly záměrně tak, aby odpovědi byly, pokud možno, dichotomické. Tím se minimalizovala roztržitost odpovědí, která by vedla k možným problémům při zpracování dotazníku.⁵¹

4.1. Cílová skupina

Osloveni byli rodiče dětí předškolního věku. Stěžejní byly odpovědi rodičů dětí ve věku 2 až 4 roky, které vstupují z domácího prostředí do mateřské školy. Získávání dat bylo uskutečněno v měsíci říjnu a listopadu roku 2015. Dotazníkem v papírové podobě byli osloveni rodiče přímo v mateřských školách ve Štěpánově a v Olomouci na ulici Nedvědova. Dotazník byl převeden i do elektronické podoby. K jeho vyplnění byly osloveny, prostřednictvím sociální sítě, registrované skupiny maminek.

4.2. Stanovení problému

V teoretické části práce je uvedeno, že nejsou přesně stanovena kritéria pro přijetí dítěte do mateřské školy, avšak existují určité předpoklady, co by dítě zvládat mělo. Zaměřily jsme se tedy na získání informací, jak probíhá výchova dítěte v rodině, zda jsou děti vedeny k samostatnosti. S tímto záměrem byly koncipovány otázky v dotazníku a získaným skutečným se budeme v praktické části věnovat.

---

⁵¹ Srov. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. 2007, str. 163-167.

4.3. Dotazník

Dotazník byl vytvořen ze 17 otázek. Úvodní otázky byly demografické, věk dítěte byl rozhodujícím kritériem pro začlenění nebo vyřazení dotazníku z průzkumu. Většina otázek byla uzavřená, ve čtyřech případech polouzavřená, kdy při odpovědi „ano“ byla dána možnost upřesnění údajů, které byly v dané otázce zjišťovány. Získané odpovědi měly formu dichotomickou a polytomickou.⁵²

Před samotnou distribucí dotazníku byla provedena pilotáž, abychom zjistily, zda je dotazník srozumitelný. Bylo osloveno 6 rodičů se žádostí o vyplnění dotazníku. Vyhodnocení těchto dotazníků nenasvědčovalo tomu, že by byly s formulacemi odpovědí problémy a dotazník mohl být tedy použit pro naše účely pedagogického průzkumu.

4.4. Hlavní otázka

Prostřednictvím získaných odpovědí z dotazníku jsme se snažily získat přehled o způsobu přípravy dítěte na přechod z rodiny do mateřské školy.

Hlavní otázka, na kterou jsme chtěli získat odpověď, zní:

- Vedou rodiče zodpovědně své děti k samostatnosti a bezproblémovému přechodu z rodiny do mateřské školy?

Na tuto otázku jsme se snažili pomocí dat získaných z dotazníku odpovědět.

---

⁵² Srov. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. 2007, str. 166-167.

5. Vyhodnocení získaných informací

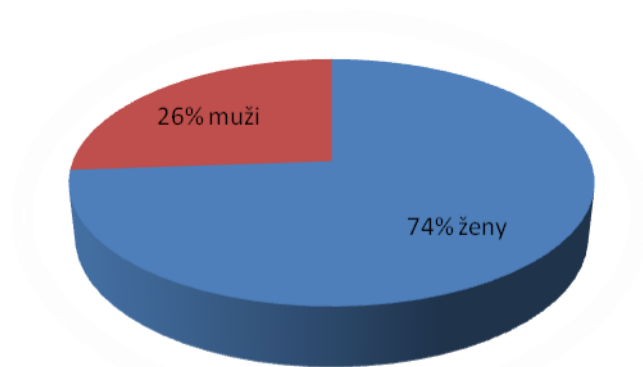
Pro interpretaci a názornost získaných dat využijeme grafického vyjádření pomocí výsečových grafů. Jednotlivé otázky jsou prezentovány tak, jak po sobě následují v dotazníku. Vždy je uvedena četnost odpovědí a procentuální vyjádření získaných odpovědí.

Celkem bylo rozdáno 200 dotazníků v písemné podobě. Návratnost byla 154 dotazníků. Z těchto bylo dalších 23 vyřazeno pro neodpovídající věkové rozpětí dětí. Pro výsledky šetření tedy bylo použito 131 dotazníků v papírové podobě, což činí 65,5 % návratnost. Elektronickou cestou se podařilo získat 45 vyplněných dotazníků. Šetření je tedy zpracováváno z celkového množství, tj. 176 získaných dotazníků.

5.1. Pohlaví respondentů

Položka č. 1. Pohlaví

Z celkového počtu respondentů, kteří dotazník vyplnili a odevzdali, bylo 130 žen, což odpovídá 74 % a 46 mužů tvoří zbývajících 26%.

Graf č. 1 Pohlaví respondentů

5.2. Věk respondentů

Položka č. 2. Do jaké věkové kategorie patříte

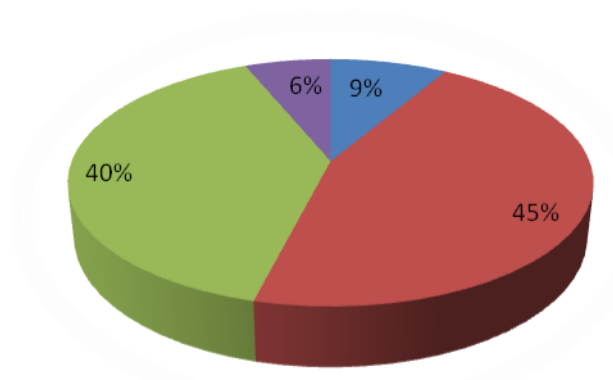
Respondentům byly nabídnuty čtyři intervaly věkových kategorií 20 - 26 let, 27 - 33 let, 34 – 40 let a poslední 41 a více let.

Níže uvedená tabulka č. 1 představuje četnost respondentů v určitém věkovém rozmezí.

Zastoupení respondentů podle věku	Ženy	Muži	Celkem n	Celkem %
20 - 26 let	14	1	15	9
27 - 33 let	65	15	80	45
34 - 40 let	47	23	70	40
41 a více	4	7	11	6
Celkem	130	46	176	100

Tabulka č. 1

Grafické zobrazení věkového rozložení respondentů v procentech.

Graf č. 2 Věkové rozložení respondentů

5.3. Věk dítěte

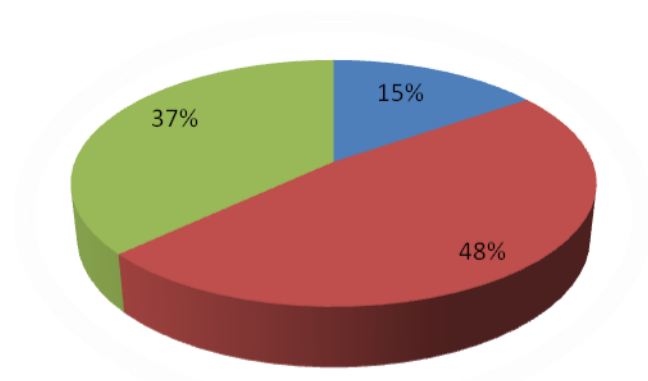
Položka č. 3. Kolik let má Vaše dítě

Tato položka byla hlavním kritériem pro začlenění dotazníku do zpracování šetření, zajímaly nás děti ve věku 2 až 4 roky. V tomto věku děti vstupují z rodiny do mateřské školy. 23 odevzdaných dotazníků tomuto kritériu nevyhovělo, tudíž nebylo zpracovááno. V níže uvedené tabulce č. 2 jsou uvedeny počty dětí v jednotlivých věkových kategoriích a procentuální vyjádření získaných hodnot.

Věk dítěte	Celkem n	Celkem %
2 roky	27	15
3 roky	84	48
4 roky	65	37
Celkem	176	100

Tabulka č. 2

Grafické zobrazení věku dětí respondentů v procentech.

Graf č. 3 Věk dětí

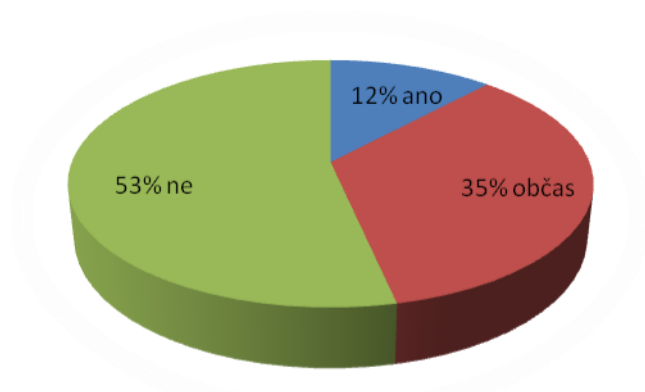
5.4. Výchova k samostatnosti a pravidla v rodině

Do tohoto oddílu shrneme všechny ostatní položky dotazníku, jelikož se týkaly výchovy v rodině a podmínek, které již směřují k samotné přípravě dítěte na pobyt v mateřské škole.

Položka č. 4. Navštěvujete s dítětem mateřské centrum, klub pro maminky s dětmi apod.?

Rodiče byli požádáni, aby napsali, jaký druh zařízení navštěvují v případě, že odpověděli ano. U olomouckých rodičů byla nejčastěji uvedena herna Mraveniště, u rodičů ze Štěpánova pak Klub rodičů a dětí, který má již dlouholetou tradici. Navštěvují pravidelně, uvedlo 12 % rodičů, občas 35 % a 53 % rodičů uvedlo, že s dětmi tato zařízení nenavštěvují.

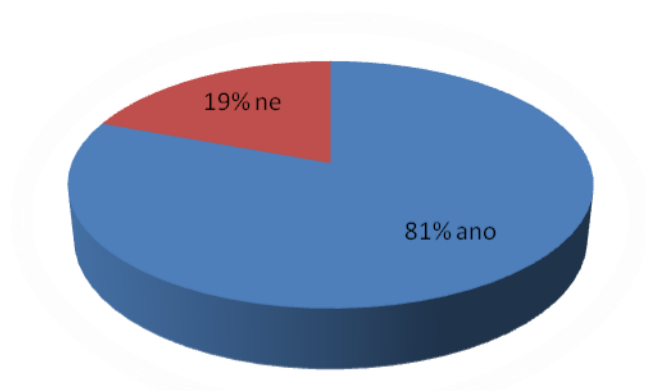

Graf č. 4 Návštěvnost zařízení pro děti a rodiče

Položka č. 5. Máte s dítětem stanovený pravidelný denní režim, který se snažíte, až na výjimky dodržovat?

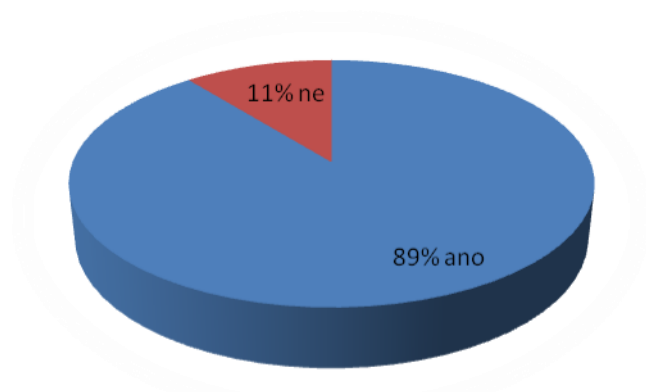
81 % dotázaných uvedlo, že mají s dětmi stanoven pravidelný denní režim a 19 % odpovědělo záporně.

Graf č. 5 Pravidelný denní režim

Položka č. 6. Má Vaše dítě doma svůj koutek (stoleček) na hraní, kreslení...?

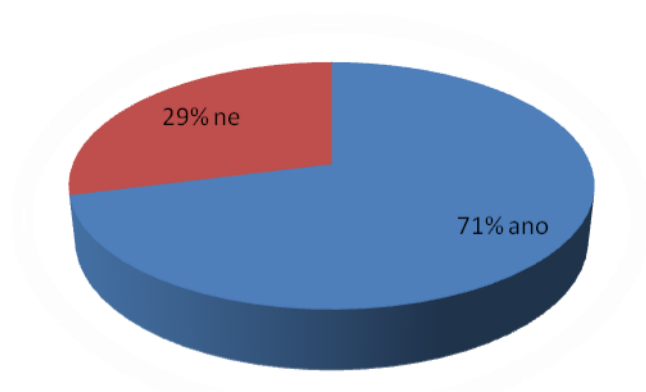
Tato otázka byla ve většině případů zodpovězena kladně, odpověď ano zazněla v 89 %, ve zbylých 11 % jde o odpověď zápornou.

Graf č. 6 Vlastní koutek na hraní

Položka č. 7. Je zvyklé Vaše dítě jíst na jednom pevně určeném místě?

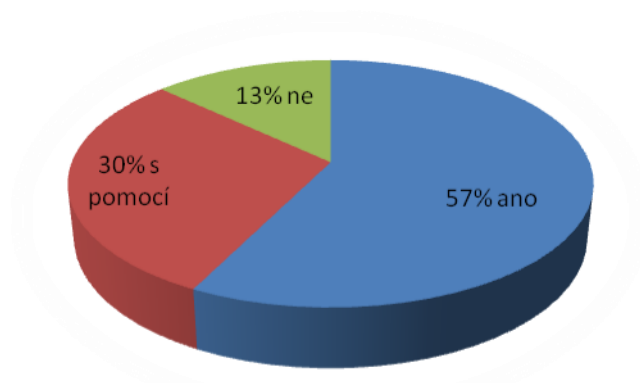
V tomto případě záporně odpovědělo 29 % respondentů, 71 % pak bylo odpovědi kladných.

Graf č. 7 Místo k jídlu

Položka č. 8. Umí Vaše dítě jíst samo lžící bez většího nepořádku kolem sebe?

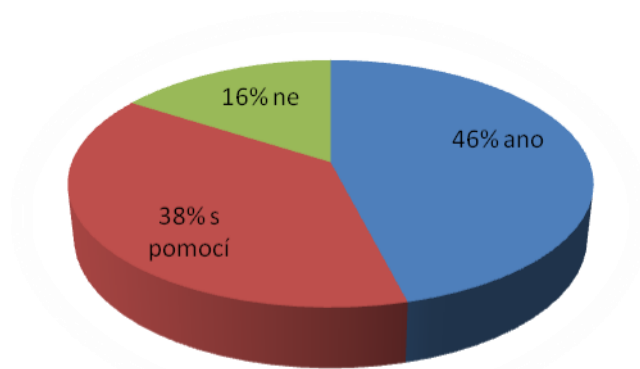
U této uzavřené otázky byly tři možné varianty odpovědí. Kladná odpověď zazněla u 57 % dotazovaných rodičů, záporná ve 13 % a odpověď „s menší dopomocí“ uvedlo 30 % rodičů.

Graf č. 8 Samostatnost při jídle

Položka č. 9. Umí se Vaše dítě samo obléci a obout?

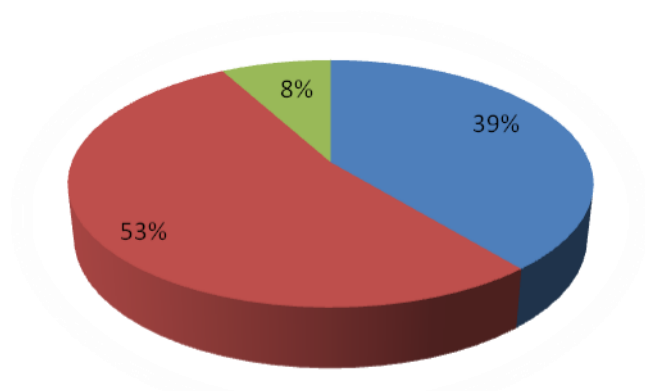
I zde měli rodiče možnost volit ze tří odpovědí, kladně odpovědělo 46 % dotázaných, s menší dopomocí 38 % záporná odpověď zazněla v 16 % odpovědí.

Graf č. 9 Samostatnost při oblékání a obouvání

Položka č. 10. Kreslíte si s dítětem?

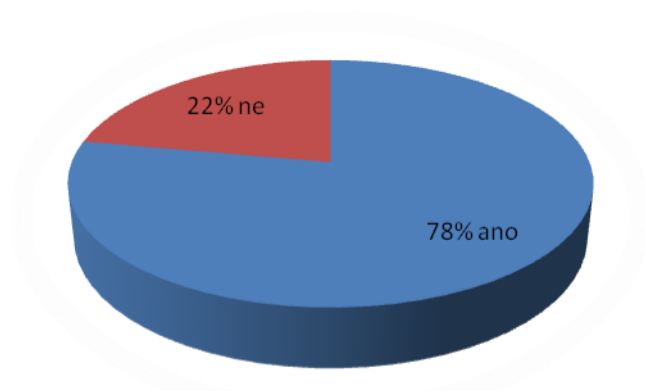
Rodičům byla kromě odpovědí „ano a ne“ nabídnuta možnost „občas“, aby se necítili svázáni krajními hranicemi, a ta byla také při vyhodnocování shledána nejčastější, použilo ji 53 % dotazovaných, záporně odpovědělo 7 % a kladně 40 % rodičů. Při kladné odpovědi byli rodiče požádáni, aby uvedli, jaký obrázek s dítětem nejvíce kreslí. Nejčastěji byly zastoupeny auta a jiné dopravní prostředky, domky, sluníčko a postavy, následovaly tvary, kytky a omalovánky.

Graf č. 10 Kreslení s dítětem

Položka č. 11. Vydrží si Vaše dítě k klidu samo hrát?

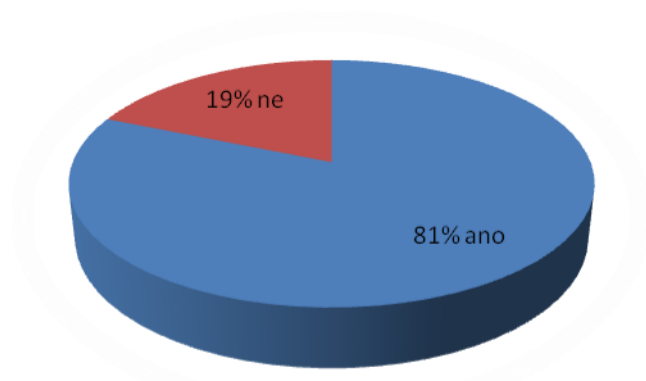
Následuje další dichotomická varianta odpovědí, kladně odpovědělo 78 % dotázaných rodičů a záporně 22 %.

Graf č. 11 Individuální hra

Položka č. 12. Věnujete každý den určitou dobu hře s dítěte, čtení apod.?

Zde byla rodičům dána možnost výběru také pouze z odpovědí „ano a ne“, avšak při kladné odpovědi byli požádáni o bližší specifikaci doby, kterou svému dítěti během dne věnují. Čas, který byl rodiči uváděn a četnost vyjádření zachycuje tabulka č. 3 uvedená pod výsečovým grafem. Kladnou odpověď uvedlo 81 % dotázaných, zbylých 19 % bylo záporných odpovědí.

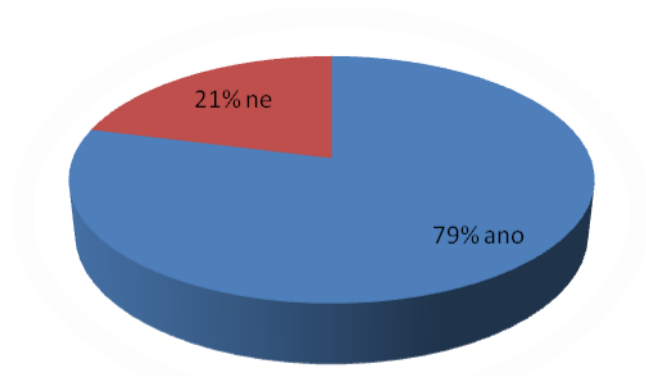
Graf č. 12 Každodenní věnování se dítěti

Doba během dne	Počet respondentů
do 0,5 hodiny	41
do 1 hodiny	63
do 1,5 hodiny	28
do 2 hodin	22
do 3 hodin	14
více	8

Tabulka č. 3

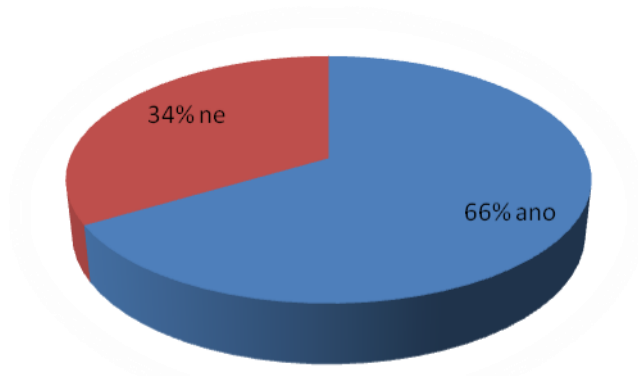
Položka č. 13. Máte stanovené hranice a pravidla ve výchově?

Další z uzavřených otázek, na kterou rodiče odpovídali. Odpověď „ano“ byla zaznamenána v 79 % odpovědí, zbylých 21 % odpovědí bylo záporných.

Graf č. 13 Stanovení pravidel ve výchově

Položka č. 14. Máte nějaký rituál, který dodržujete každý večer před spaním?
Kladných odpovědí bylo 67 % a záporných 33%.

Graf č. 14 Rituál před spaním

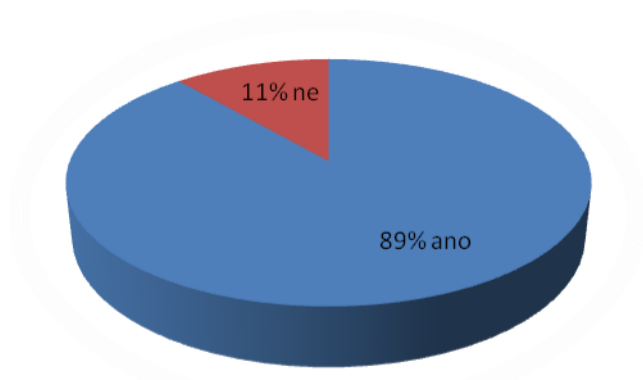
Rodiče byli požádáni, aby v případě kladné odpovědi blíže specifikovali, jaké zvyky před spaním dodržují. V některých případech uvedli respondenti více rituálů, proto se celkový součet v tabulce liší od celkového součtu dotázaných. Níže uvedená tabulka č. 4 obsahuje výčet získaných informací od nejčastěji uvedených.

Rituál	Počet respondentů
pusa	65
čtení	48
povídání	35
mazlení	28
zpívání	18
video pohádky	12
modlitba	8

Tabulka č. 4

Položka č. 15. Vyprávíte nebo čtete dětem pohádky, příběhy, učíte je říkadla?

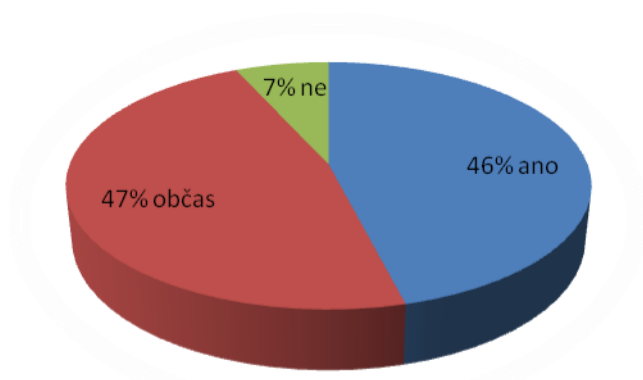
I u této otázky měli rodiče možnost zvolit pouze odpověď „ano a ne“. 11 % odpovědí bylo záporných a zbylých 89 % tvořily odpovědi kladné.

Graf č. 15 Vyprávění a čtení pohádek

Položka č. 16. Dodržujete důsledně pravidla a vyřčené zákazy, příkazy?

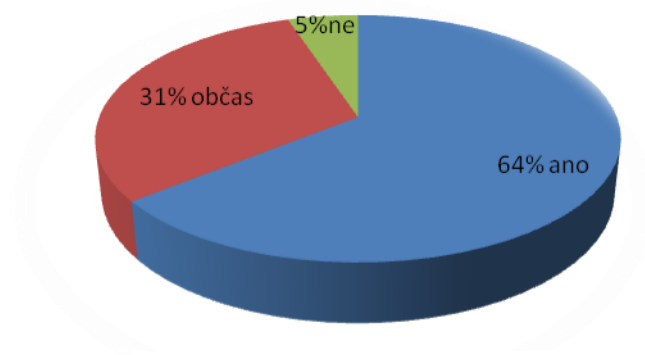
U této otázky se odpovědi „občas a ano“ téměř shodují. „Občas“ odpovědělo 47 % rodičů, „ano“ odpovědělo 46% rodičů a odpověď „ne“ zazněla u 7 % dotázaných.

Graf č. 16 Dodržování pravidel

Položka č. 17. Chodíte s dítětem na delší procházky pěšky bez kočárku?

Poslední položka dotazníku. I zde byly k dispozici varianty „ano, občas a ne“. „Ano“ odpovědělo 64 % respondentů, „občas“ 31 % a „ne“ uvedlo 5% respondentů.

Graf č. 17 Pěší chůze

5.5. Shrnutí výzkumu

Našeho průzkumu se zúčastnilo celkem 176 respondentů, jejichž vyplněné dotazníky jsme použily pro získání závěrů a odpovědi na hlavní otázku, kterou jsme si položily před zahájením pedagogického průzkumu. Dotazník vyplňovali rodiče především ve věku 27 až 40 let, což odpovídá současnému trendu v odkladu rodičovství. Tuto skupinu tvořilo 85 % všech dotázaných.

Chtěly jsme zjistit, zda rodiče cílevědomě připravují své děti na bezproblémový přestup z rodinného prostředí do mateřské školy. S tímto cílem byly také kladeny jednotlivé otázky dotazníku. První tři otázky se týkaly demografických údajů – pohlaví, věku rodičů a věku dítěte, které je v rodině vychováváno. Otázka č. 4 byla položena, abychom zjistily, zda jsou děti pravidelně přivykány pobytu ve skupině, což je důležitý socializační činitel. Jde také o přípravu na zařazení a získání pozice ve skupině, kterou tvoří děti oddělení mateřské školy. Více než polovina dotázaných, celých 53 %, uvedla, že zařízení pro rodiče a děti nenavštěvují vůbec a pouze 12 % dotázaných uvedlo, že navštěvuje tato zařízení pravidelně.

Další otázky č. 5, 13 a 16 se týkaly dodržování jistého stanoveného režimu a pravidel, které jsou při práci s větší skupinou dětí nutností. Na otázku č. 5 odpovědělo 81% rodičů, že mají doma s dětmi nastavený pravidelný režim, který se snaží dodržovat a také 79 % uvedlo v otázce č. 13, že mají stanovené hranice ve výchově. U otázky č. 16, kde jsme se ptaly, zda rodiče pravidla a vyslovené příkazy, zákazy také důsledně dodržují, jsme přidaly variantu odpovědi „občas“. Tato možnost byla rodiči použita ve 47 % případů a odpověď „ano“ zazněla ve 46 % odpovědí. Z toho lze usoudit, že ve výchově ze strany rodičů panuje jistá benevolence, ale i to je poplatné současnému způsobu výchovy dětí v rodinách.

Otázky č. 6 a 7 s týkají vymezení prostoru určeného ke konkrétní činnosti dítěte. 89 % rodičů odpovědělo, že dítě má svůj koutek či stoleček na hraní, kreslení apod. Avšak u otázky č. 6, zda dítě je zvyklé i jíst na jednom pevně určeném místě se již počet kladných odpovědí snížil na 71 %. I tak je toto číslo uspokojivé.

Následovaly otázky č. 8 a 9, které mají přímou souvislost se samoobslužností dítěte. 57 % dotázaných rodičů uvedlo, že se jejich dítě zvládne samo bez většího nepořádku najíst lžící a 46 % dětí se umí samo obléknout a obout. S pomocí se pak zvládne najíst 30 % a obléknout 38 % dětí.

Další série otázek č. 10, 11, 12 a 15 byla zaměřena na rozvíjení pozornosti a soustředění se dětmi na daný konkrétní úkon. Je potěšující, že jsme zaznamenaly u všech čtyř otázek výraznou většinu kladných odpovědí. Vždy se pohybovaly s menší odchylkou okolo 80 %.

Jelikož i doba odpočinku a pohybu venku je součástí denního režimu v mateřské škole, položily jsme i dotazy k těmto relaxačním činnostem. V otázce č. 14 jsme zjišťovaly, zda mají rodiče s dítětem určitý rituál, po kterém dítě ví, že následuje spánek. Kladně odpovědělo 66 % dotázaných, kteří pak následně uvedli jejich konkrétní domácí rituál. Otázkou č. 17 jsme hledaly odpověď na rozvíjení základní fyzické činnosti, kterou je chůze. 64 % rodičů odpovědělo, že s dítětem chodí pěšky na delší procházky, bez použití kočárku a 31 % respondentů využilo varianty „občas“.

Odpovědi rodičů nasvědčují tomu, že většina z nich si je vědoma důležitosti správné výchovy a přípravy dítěte na vstup do neznámého prostředí a snaží se s dítětem pracovat tak, aby byl pro ně odchod z rodinného prostředí co nejméně stresující.

Závěr

V teoretické části bakalářské práce jsme se věnovaly důležitosti rodinného zázemí a jeho vlivu na dítě již od narození. Zabývaly jsme se rolí matky a otce na utváření osobnosti dítěte. Dále jsme popsaly vývojová období dítěte od narození po období batolecí, které bezprostředně předchází době nástupu do mateřské školy. Dotkly jsme se i možnosti alternativních mateřských škol, které jsou u nás zřízeny. Rodiče tak mají svobodnou možnost volby, do jakého typu předškolního zařízení dítě umístí, podle svých rodinných zvyklostí, přesvědčení.

Popsaly jsme důležitou roli pedagoga, v případě mateřských škol stále s převahou učitelky, která je dítěti průvodcem a partnerem od jeho nástupu do mateřské školy. Uvedly jsme nejdůležitější předpoklady a vlastnosti pro výkon funkce, kdy se vše odvíjí od kladného přístupu a vztahu k dětem a jejich potřebám.

V teoretické části jsme se pomocí pedagogického průzkumu za použití metody dotazníku snažily nalézt odpověď na hlavní otázku, kterou jsme si před začátkem šetření stanovily. Zda rodiče vedou své malé děti k samostatnosti, a tím k bezproblémovému přechodu z rodiny do mateřské školy. Toto období bývá mnohdy stresující nejen pro dítě, ale i pro rodiče, který se musí od svého potomka odpoutat na větší část dne. Otázky byly koncipovány tak, aby daly odpověď na přípravu dítěte v sebeobsluze, schopnosti soustředit se na určitou činnost a rozumět pokynům.

Je důležité, ze strany rodičů, soustředit se převážně na body výchovy a učení dítěte, které učitelky v mateřských školách považují za základní schopnosti a předpoklady, které má dítě při nástupu do předškolního zařízení zvládat. Učitelka si při prvním kontaktu s dítětem všímá právě těchto dovedností, dále pak pozoruje, jak se dítě začleňuje do kolektivu, věnuje pozornost jeho psychice a na základě svých pozorování s dítětem následně pracuje a pomáhá mu.

Při vyplňování dotazníků rodiči v mateřské škole, kde pracuji, jsem byla příjemně překvapena i reakcí rodičů. Ač bylo na začátku dotazníku zdůrazněno, že jde o anonymní šetření, mnoho z nich přišlo a na základě položených otázek, na které odpovídali, rozvinuli bohatou diskusi. Hovořili jsme o tom, co se jim daří zvládat a v čem mají problémy a snažili jsme se společně hledat řešení tam, kde si nevěděli rady. Nejčastější téma diskuze bylo právě trvání na dodržení vyřčeného. Mnoho rodičů potvrdilo, že důslednost není jejich silnou stránkou. Dalším tématem bylo jídlo a

oblékání dětí, spousta rodičů potvrdila, že než aby nechala dítě v klidu najíst samotné, raději ho nakrmí, protože to dítěti dlouho trvá a stejně tak je tomu i s oblékáním. Na to byla pro rodiče jen jedna rada, a to vyčlenit si dostatečný čas na tyto činnosti, aby nedocházelo ke zbytečným stresovým situacím. Tímto se dotazník stal vlastně i přínosem pro praxi přímo v mateřské škole.

Z průzkumu samotného vyplývá, že většina rodičů se snaží své děti vést podle svého nejlepšího vědomí a v rámci svých možností. Přizpůsobují dětem domácí prostředí, věnují čas rozvíjení schopností a poznání dítěte. Snaží se v dnešní uspěchané době najít čas na hru s dítětem. Tím vším, možná i nevědomky, přispívají k utváření osobnosti svého potomka. Dítě, které se učí napodobou, své rodiče stále pozoruje a snaží se ve své hře napodobovat, tak získává nové podněty pro své chování, následně chování ve skupině vrstevníků a dalším rozvojem pak i ve společnosti. Získává jistoty pro vstup do kolektivu vrstevníků, a proto jsou základy, které rodiče položí, nesmírně důležité a dítě si je nese celý svůj život.

POUŽITÁ LITERATURA

BACUS-LINDROTH, Anne. *Vaše dítě ve věku od 1 do 3 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. 172 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-564-6.

ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000. 377 s. ISBN 80-7239-060-0.

GARDOŠOVÁ, Juliana a kol. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. 2. vyd. Praha: Portál, 2012. 159 s. ISBN 978-80-262-0106-9.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.

JEŘÁBKOVÁ, Blanka. *Mateřská škola jako životní prostor. I*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 231 s. ISBN 80-210-0830-X.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. 256 s. ISBN 978-80-247-4435-3.

LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči. Výměna informací, řešení problémů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. 136 s. ISBN 978-80-262-0378-0.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. 7. vyd. Praha: Portál, 2015. 112 s. ISBN 978-80-262-0853-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. 182 s. ISBN 80-247-0870-1.

MERTIN, Václav, ed. a GILLERNOVÁ, Ilona, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 3. vyd. Praha: Portál, 2015. 247 s. ISBN 978-80-262-0977-5.

PFEFFER, Simone. *Rozvíjíme emoce dětí: praktická příručka pro mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 106 s. ISBN 80-7178-764-7.

PIAGET, Jean a INHELDER, Bärbel. *Psychologie dítěte*. 6. vyd., v této edici 1. Praha: Portál, 2014. 142 s. Klasici. ISBN 978-80-262-0691-0.

PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 139 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-584-9.

ŠIKULOVÁ, Renata a kol. *Kapitoly z předškolní pedagogiky*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2005. 130 s. Skripta. ISBN 80-7044-685-4.

ŠULOVÁ, Lenka a kol. *Předškolní dítě a jeho svět = L'enfant d'âge préscolaire et son monde*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 471 s. ISBN 80-246-0752-2.

ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 247 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze; 4. ISBN 80-246-0877-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

VYMĚTAL, Jan. *Úzkost a strach u dětí: jak jim předcházet a jak je překonávat*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 181 s. ISBN 80-7178-830-9.

WEIKERT, Annegret. *Výchova dítěte: osvědčené rady a řešení pro rodiče dětí každého věku*. 1. české vyd. Praha: Vašut, 2007. 323 s. Velký praktický rádce. ISBN 978-80-7236-527-2.

WENKE, Hans a RÖHNER, Roel. *Ať žije škola: daltonská výuka v praxi*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. 125 s. ISBN 80-85931-82-6

Internetové zdroje

MŠMT ČR. Úplné znění školského zákona [online]. ©2013-2016 MŠMT [cit.2016-01-20].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>

DAS KITA-HANDBUCH. Der Übergang von der Familie in der Kindergarten – Unterstützung von Kindern und Eltern [online]. ©2015 Dr. Martin R. Textor [cit.2016-01-21]. Dostupné z: <http://www.kindergartenpaedagogik.de/99.html>

Příloha

Dotazník pro rodiče 2 – 4 letých dětí

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je anonymní a slouží pouze jako podklad k praktické části mé bakalářské práce.

Děkuji za Váš čas a ochotu.

Dagmar Kolomazníková

1. Jste žena x muž

2. Do jaké věkové kategorie patříte

20 - 26 let

27 - 33 let

34 – 40 let

41 a více

3. Kolik let má Vaše dítě .....

4. Navštěvujete s dítětem mateřské centrum, klub pro maminky s dětmi apod.?

Pravidelně

Občas

Nenavštěvuji

Pokud jste odpověděli kladně, uveďte prosím název zařízení.

.....

5. Máte s dítětem stanovený pravidelný denní režim, který se snažíte, až na výjimky dodržovat?

Ano

Ne

6. Má Vaše dítě doma svůj koutek (stoleček) na hraní, kreslení...?

Ano

Ne

7. Je zvyklé Vaše dítě jíst na jednom pevně určeném místě?

Ano

Ne

8. Umí Vaše dítě jíst samo lžící bez většího nepořádku kolem sebe?

Ano

S menší dopomocí

Ne

9. Umí se Vaše dítě samo obléci a obout?

Ano

S menší dopomocí

Ne

10. Kreslíte si s dítětem?

Ano

Občas

Ne

Pokud jste odpověděli kladně, uveďte, jaký obrázek nejčastěji kreslíte.....

11. Vydrží si Vaše dítě v klidu samo hrát?

Ano

Ne

12. Věnujete každý den určitou dobu hře s dítětem, čtení apod.?

Ano

Ne

Pokud jste odpověděli kladně, uveďte přibližně, jak dlouho .....

13. Máte stanovené hranice a pravidla ve výchově?

Ano

Ne

14. Máte nějaký rituál, který dodržujete každý večer před spaním?

Ano

Ne

Pokud jste odpověděli kladně, uveďte prosím, jaký.

.....

15. Vyprávíte nebo čtete dětem pohádky, příběhy, učíte je říkadla?

Ano

Ne

16. Dodržujete důsledně pravidla a vyřčené zákazy, příkazy?

Ano

Občas

Ne

17. Chodíte s dítětem na delší procházky pěšky bez kočárku?

Ano

Občas

Ne